

СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУДНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Розглянуто сутність управління об'єктами промислової власності, проаналізовано сучасні підходи до управління об'єктами промислової власності в інноваційній діяльності суднобудівних підприємств та запропоновано створення спеціалізованих підрозділів як основної ланки системи управління зазначеними об'єктами.

Аннотация. Рассмотрена сущность управления объектами промышленной собственности, проанализированы современные подходы к управлению объектами промышленной собственности в инновационной деятельности судостроительных предприятий и предложено создание специализированных подразделений в качестве основного звена системы управления указанными объектами.

Annotation. The essence of management of industrial property objects is considered, current approaches to management of industrial property objects in innovative activity of shipbuilding enterprises are analyzed and creation of specialized departments as main part in the management system of specified objects is proposed.

Ключові слова: об'єкти промислової власності (ОПВ), інноваційна діяльність, суднобудівні підприємства, система управління ОПВ.

Застосування винаходів, корисних моделей, нових технологічних процесів та нового обладнання у господарській діяльності суднобудівних підприємств дозволяє створити конкурентні переваги на ринку, скорочує тривалість виробничого циклу та дозволяє зайняти стійку позицію на ринку. Процес створення та використання об'єктів промислової власності (ОПВ) є досить складним і складається з цілого ряду етапів і процедур. Тому на сьогоднішній день на суднобудівних підприємствах дуже актуальним є створення ефективної системи управління об'єктами промислової власності, яка б дозволяла врахувати особливості кожного етапу й обрати найбільш ефективний напрям використання ОПВ.

Проблемам управління об'єктами промислової власності присвячено ряд праць вітчизняних і закордонних вчених: В. Зінова, П. Крайнева, П. Цибульова, А. Якімахо [1 – 4] та ін. Але переважна більшість дослідників розглядають сутність та форми управління об'єктами інтелектуальної власності, а управління об'єктами промислової власності досліджується в обмеженому колі джерел. Крім того, управління об'єктами промислової власності вимагає системного розгляду з урахуванням результативності інноваційної діяльності підприємства, але в більшості праць роз-

глядається відірвано від системи управління інноваційною діяльністю в цілому.

Мета роботи полягає в розробці рекомендацій щодо створення єдиної системи управління ОПВ в інноваційній діяльності суднобудівних підприємств.

Процес управління ОПВ можна визначити як комплекс заходів, спрямованих на створення та використання ОПВ з урахуванням всіх стадій життєвого циклу зазначених об'єктів з метою отримання прибутку.

Цибульов П. М. [3] визначає п'ять стадій життєвого циклу об'єкта права інтелектуальної власності (ОПВ):

- 1) створення ОПВ;
- 2) набуття прав на ОПВ;
- 3) використання (комерціалізація) прав на ОПВ;
- 4) захист прав інтелектуальної власності;
- 5) утилізація ОПВ.

Наведені етапи є характерними і для об'єктів промислової власності, їх можна подати у графічному вигляді (рис. 1).

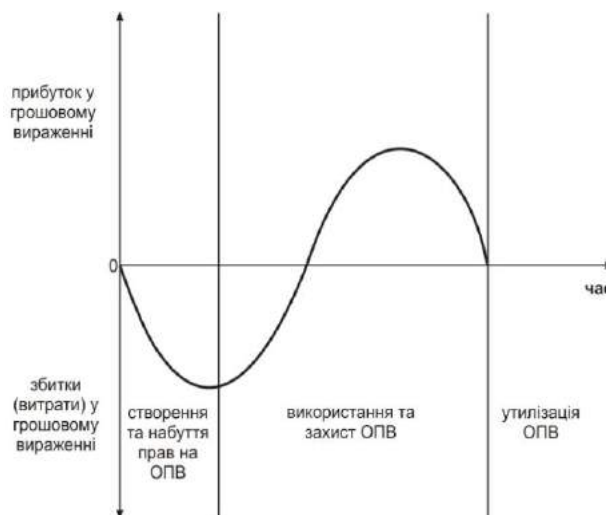

Рис. 1. Життєвий цикл об'єктів права промислової власності

Ураховуючи зазначені етапи життєвого циклу, зрозуміло, що процес створення та використання ОПВ є всеохоплюючим і вимагає виконання робіт різного характеру. Тому здійснення заходів з управління об'єктами промислової власності не може бути покладене на один або декілька підрозділів підприємства, а вимагає створення системи співпраці та взаємозв'язку всіх структурних підрозділів шляхом розроблення єдиної патентної політики підприємства.

Управління об'єктами промислової власності включає такі складові: проведення аудиту ОПВ; створення реєстру об'єктів промислової власності; розробка Положення про використання ОПВ; проведення патентно-кон'юнктурних досліджень; здійснення патентного пошуку; проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт; створення об'єктів промислової власності; аналіз охороноздатності створеного ОПВ та вибір режиму правової охорони; оформлення документів для отримання правової охорони; аналіз шляхів використання об'єктів промислової власності та вибір найбільш раціонального напрямку; оцінка прав на ОПВ залежно від способу використання; постановка на бухгалтерський облік; захист прав на ОПВ в разі їх порушення; просування ОПВ як то-

вару або інноваційної продукції, виготовленої з використанням ОПВ, на ринок.

Ураховуючи особливості створення та використання об'єктів промислової власності на підприємстві, організаційну структуру управління ними можна подати таким чином (рис. 2).

Рис. 2. Організаційна структура управління об'єктами промислової власності

Ефективність роботи цієї структури залежить від чітко визначеної політики підприємства в галузі управління об'єктами промислової власності, побудови ефективної системи співпраці всіх зазначених структурних підрозділів та створення дієвого механізму матеріального і морально-го заохочення тих працівників підприємства, які займаються винахідництвом та раціоналізаторством, з метою спрямування діяльності підприємства на інноваційний шлях розвитку.

Наведена організаційна структура управління ОПВ є достатньо умовною, оскільки особливості діяльності того чи іншого підприємства вимагають створення власної системи управління об'єктами промислової власності. Відповідальність за організацію інноваційної діяльності на підприємстві та побудова системи управління об'єктами промислової власності має бути покладена безпосередньо на керівника підприємства. Центральними структурними підрозділами в цій структурі є патентний підрозділ та підрозділ комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, а також можливе їх об'єднання в одну структурну одиницю. Усі інші наведені підрозділи в структурі управління об'єктами промислової власності є допоміжними і виконують функції, які не можуть бути здійснені центральними підрозділами. Наприклад, відображення об'єктів промислової власності у балансі підприємства може здійснюватися тільки бухгалтерією. У разі порушення прав на ОПВ підготовка позовної заяви та представлення інтересів патентовласника в суді покладається на юридичну службу підприємства.

На сьогоднішній день на суднобудівних підприємствах Миколаївської області не існує спеціалізованих підрозділів з управління промисловою власністю. За радянських часів існували патентні бюро, які були ліквідовані у зв'язку з реструктуризацією суднобудівних підприємств. Тож функції управління промисловою власністю покладені на підрозділи, які мають до цього непряме відношення. Зрозуміло, що за таких умов ефективне управління створенням та використанням об'єктів промислової власності, є неможливим. З будь-яких питань, пов'язаних з правовою охороною та використанням ОПВ, підприємства змушені звертатись до патентних повірених або юридичних організацій. Це не є ефективним шляхом, оскільки послуги та-

ких організацій є досить дорогими, до того ж зовнішнім організаціям доволі важко врахувати всі особливості діяльності суднобудівного підприємства. Крім того, без створення такої центральної ланки в управлінні ОПВ, як патентний підрозділ, неможливо побудувати комплексну систему управління об'єктами промислової власності на підприємстві та узгодити інтереси всіх учасників цього процесу.

Отже, на сьогоднішній день керівництво багатьох підприємств ще не розуміє вирішальної ролі, яку відіграють об'єкти промислової власності в інноваційній діяльності суднобудівних підприємств. Проте сучасні умови розвитку суднобудівної промисловості вимагають застосування ОПВ у виробництві з метою створення інноваційної конкурентоспроможності на світовому ринку продукції. Для цього на кожному суднобудівному підприємстві необхідно побудувати ефективну систему управління об'єктами промислової власності з урахуванням всіх стадій їх життєвого циклу і таких особливостей ОПВ, як нематеріальний характер, унікальність кожного об'єкта, необхідність отримання спеціального охоронного документа та обмежений термін існування. Суднобудівна промисловість також характеризується рядом особливостей, серед яких значний термін реалізації проектів, велика вартість проектно-конструкторських робіт, складність об'єктів, які виготовляються, та ін. Це ускладнює управління об'єктами промислової власності. Тому, на думку автора, для побудови ефективної системи управління ОПВ на суднобудівних підприємствах необхідно створювати патентні підрозділи та підрозділи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності як такі, що здатні забезпечити виконання більшості функцій управління ОПВ та координувати виконання функцій управління іншими підрозділами підприємства. При цьому дуже важливим є визначення і розподіл функцій управління між різними підрозділами підприємства та узгодження дій всіх учасників цього процесу. Для цього відповідальність за здійснення ефективного управління ОПВ має бути покладена особисто на керівника підприємства.

Таким чином, сучасні умови розвитку економіки вимагають застосування об'єктів промислової власності у виробництві суднобудівних підприємств з метою виготовлення інноваційної конкурентоспроможної продукції. На думку автора, складність процесу формування та використання таких об'єктів вимагає створення спеціалізованих патентних підрозділів як основної ланки в системі управління об'єктами промислової власності з метою підвищення ефективності інноваційної діяльності суднобудівних підприємств.

Література: 1. Зинов В. Г. Управление интеллектуальной собственностью : учебн. пособ. / В. Г. Зинов. – М. : Дело, 2003. – 512 с. 2. Крайнев П. П. Интеллектуальная экономика: управление промышленной собственностью : монография / П. П. Крайнев. – К. : Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2004. – 448 с. 3. Цибульов П. М. Управление интеллектуальной собственностью : монография / П. М. Цибульов, В. П. Чеботарьов, В. Г. Зинов, Ю. Суїні ; за ред. П. М. Цибульова. – К. : "К.І.С.", 2005. – 448 с. 4. Якимиха А. П. Управление объектами интеллектуальной собственности / А. П. Якимиха, Г. И. Олехнович. – Мн. : ГИУСТ БГУ, 2006. – 335 с.

Стаття надійшла до редакції
26.05.2010 р.